

เว็งวิภาฯ

๑ อติภพ ภัทรเดชไพศาล

รับน้องใหม่ ไหว้ครู พิธีกรรมกับอำนาจ

เมื่อวันอาทิตย์ที่ผ่านมา ผมได้เข้าไปที่เว็บไซต์ของกระทรวงวัฒนธรรม เพราะต้องการจะดูแบบเสื้อพระราชทานที่มีข่าวว่ากำลังได้รับการสนับสนุนให้มีการนำกลับมาใช้ในหน่วยราชการต่างๆ

เพราะผมเองออกจะไม่ค่อยเชื่อว่าเสื้อชนิดนี้จะเหมาะกับสภาพภูมิอากาศประเทศไทยจริง ด้วยคอเสื้อที่ปิดสูง จนไม่น่าจะใส่สบาย นอกจากจะทำงานอยู่ในห้องแอร์เท่านั้น แต่ยังไม่ทันทำอะไรเห็นจดหมายเปิดผนึกของรัฐมนตรี **นิพนธ์ อินทรสมบัติ** ถึงคุณ **วาด รวี** และ **ปราบดา หยุ่น** เรื่อง ม. 112 ที่เป็นประเด็นมาตั้งแต่ปลายเดือนที่แล้ว เผยแพร่อยู่บนเว็บไซต์กระทรวง ผมได้อ่านข้อความต่างๆ ของท่านรัฐมนตรีแล้วก็เกิดสะดุดใจในบางอย่างขึ้นมาเกี่ยวกับข้อความบางประโยค เช่นข้อความที่กล่าวถึงคุณวาด รวี และปราบดา หยุ่นว่า

“คุณทั้งสองกำลัง “จินตนาการ” ตามวิสัยของความเป็นนักเขียนของคุณ แต่บังเอิญจินตนาการของคุณล้ำเข้ามาในเขตแดนของผม และทำลายความสงบสุขในเขตแดนของผม”

ซึ่งลักษณะวิธีคิดแบบแยกเขตแดนกันนี้ไม่น่าจะเป็นวิธีคิดที่นำไปสู่การแก้ปัญหาใดๆ ได้เลย นอกจากจะทะเลาะกันแบบไม่รู้จบเท่านั้น ซึ่งขัดแย้งกับนโยบายของท่านนายกรัฐมนตรีหรือภริยาที่ต่อการ **“ประสาน”** ความขัดแย้งต่างๆ ด้วยน้ำมือของของท่านเป็นอย่างยิ่ง

และดูเหมือนท่านรัฐมนตรีจะใช้สถานะของ **“ผู้ใหญ่”** มาเป็นกรอบของการถกเถียงตั้งแต่ย่อหน้าแรกด้วยการกล่าวหาว่าคุณวาด รวี และปราบดา หยุ่นนั้นกระทำไปด้วยความ **“รู้เท่าไม่ถึงการณ์”** และล่าทัพอีกครั้งด้วยข้อความปิดย่อหน้าสุดท้ายว่า

“20 ปีข้างหน้า เมื่อคุณมีอายุใกล้เคียงกับอายุของผมในขณะนี้ ผมหวังจะได้รับจดหมายตอบจากคุณทั้งสอง และหวังว่า อีก 20 ปีข้างหน้า คุณจะเขียนมาขอโทษผมก็ได้ ผมจะรอครับ”

ข้อความนี้ทำให้ผมคิดไปถึงเรื่องการรับน้องใหม่ที่ ม.มหาสารคามที่กำลังเป็นเรื่องเป็นราวใหญ่โตขณะนี้แล้วก็ต้องแปลกใจที่พบว่าเรื่องสองเรื่องนี้เป็นเรื่องเดียวกันแท้ๆ เพราะลักษณะเผด็จการอำนาจนิยมในการรับน้องนั้นเป็นเรื่องที่เน้นในความ **“แก่กว่า”** ของรุ่นพี่ที่บังคับให้รุ่นน้องต้องยอมจำนนอย่างหมดอบราบคาบแล้ว โดยไม่สามารถมีปากมีเสียงหรือตั้งคำถามใดๆ ได้โดยสิ้นเชิง

หนุ่มหน่วยคัมภีร์ ของสุจิตต์ วงษ์เทศ
พิมพ์ปี 2512 กบฏความคิดทวน
กระแสอำนาจนิยม download
นิยายพิมพ์ครั้งแรกได้ที่

http://www.sujitwongthes.com/2009/03/story_noomnaikhampee_2512/

ประเพณีรับน้องถูกหลอมรวมเข้ากับบุคลิกของสังคมไทยแบบเดิมๆ และเผยให้เราเห็นอำนาจหลักสองอย่างที่ควบคู่กันมาเป็นเวลาช้านานในสยามประเทศ นั่นคือระบบการรับน้องแบบแถวตรงซ้ายหันขวาหันเป็นแบบ **“ทหาร”** และการเน้นความมีรุ่นสูงกว่าต่ำกว่าเล็กๆ ต้องเชื่อฟังผู้ใหญ่ รุ่นน้องต้องเคารพรุ่นพี่ (โดยไม่ต้องสนใจว่ารุ่นพี่จะเลวชาติเพียงใด) ซึ่งอยู่ในลักษณะอนุรักษ์นิยม และเป็นระบบ **“อุปถัมภ์”** แบบโบราณ

ทั้งสองแนวคิดนี้ล้วนแล้วแต่เป็นปฏิบัติกับระบอบประชาธิปไตย และ

ยิ่งกว่านั้น ยังเป็นปฏิปักษ์ต่อการศึกษาก็แท้จริง ที่มุ่งให้นักศึกษาดูเพียงคิดค้น และเห็นแย้ง เพื่อต่อยอดความรู้เดิมให้เติบโตแตกแขนงออกไปมากขึ้นเรื่อยๆ เพราะการศึกษาที่แท้จริงย่อมขึ้นอยู่กับภาววิภาษและถกเถียง ขณะที่วัฒนธรรมแบบผู้น้อยต้องอยู่ใต้เท้าผู้นี้ใหญ่ไม่เคยมืดโอกาสให้นักเรียนนักศึกษาได้คิดอะไรด้วยตัวเอง และไม่กล้าที่จะถกเถียงกับครูบาอาจารย์หรือเพียงแต่ตั้งคำถามด้วยซ้ำ

เหมือนกับพิธีไหว้ครูปาดเกล้า ที่บังคับให้เด็กๆ ต้องคลานเข้าเข้าไปกราบตีนครู ซึ่งเป็นประเพณีที่ควรจะทำลายสูญไปเป็นเวลานานกว่าศตวรรษมาแล้วด้วยซ้ำ ดังความเลวร้ายของประเพณีหมอบกราบนี้ถูกชี้แจงไว้ใน **ประกาศเปลี่ยนธรรมเนียมใหม่** จุลศักราช 1235 อย่างชัดเจน โดยมีข้อความส่วนหนึ่งว่า

“ธรรมเนียมหมอบคลานกราบไหว้ในประเทศสยามนี้เห็นว่าเป็นการกดขี่แก่กันแข่งแรงนัก ผู้น้อยที่ต้องหมอบคลานนั้น ได้รับความเหินห่างลำบากเพราะจะให้ยศแก่ท่านผู้ใหญ่ ก็กรทำยศที่ให้แก่หมอบคลานกราบไหว้นี้ ไม่ทรงเห็นว่ามีประโยชน์แก่บ้านเมืองแต่สิ่งหนึ่งสิ่งใดเลย ผู้น้อยที่ต้องมาหมอบคลานกราบไหว้ให้ยศต่อท่านผู้ใหญ่ผู้นั้น ก็ต้องทนลำบากอยู่จนสิ้นวาระของตนแล้ว จึงจะได้ออกมาพ้นท่านผู้ใหญ่ ธรรมเนียมอันนี้ แลเห็นว่า เป็นต้นแห่งการที่เป็นการกดขี่แก่กันทั้งปวง...

บางที่ท่านผู้มีบิณฑกัตติซึ่งชอบธรรมเนียมที่หมอบคลานกราบไหว้ตามเดิม เห็นว่าดีนั้น จะมีความสงสัยสนทนกันว่า การที่เปลี่ยนธรรมเนียมหมอบคลานให้ยืนให้เดินจะเป็นการเจริญแก่บ้านเมืองด้วยเหตุไร ก็ให้ฟังรู้ว่า การที่เปลี่ยนธรรมเนียมใหม่ เลิกหมอบคลานให้ยืนให้เดินนั้น เพราะจะให้เห็นเป็นแน่แท้ว่า จะไม่มีกรกดขี่แก่กันในการที่ไม่เป็นยุติธรรมอีกต่อไป เมืองใดประเทศใด ผู้ที่เป็นใหญ่มิได้ทำการกดขี่แก่ผู้น้อย เมืองนั้นประเทศนั้นก็คงมีความเจริญเป็นแน่”

ผมจึงเห็นว่า “ผู้ใหญ่” อย่างท่านรัฐมนตรีว่าการกระทรวงวัฒนธรรม น่าจะมีวิธีในการเขียนอธิบายและสื่อสารกับคุณवाद รวี และสาธารณะอย่างนุ่มนวล มีหลักการมากกว่านี้สักหน่อย ยิ่งการเอาความเป็น “ผู้ใหญ่” มาอ้างนั้น เป็นเรื่องที่จะออกจะไม่เข้ากับแนวคิดในระบอบประชาธิปไตยสักเท่าไร

ดังพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวที่ปรากฏอยู่ในประกาศข้างต้นใน พ.ศ. 2416 ก็ชี้ให้เห็นแล้วว่าพระองค์ท่านมีพระราชดำริที่ก้าวหน้าและเป็นประชาธิปไตยอย่างยิ่ง และทรงเป็นห่วงใยเรื่องของการเอารัดเอาเปรียบและการกดขี่ที่ผู้ใหญ่กระทำต่อผู้น้อย แม้กระทั่งในเรื่องเล็กๆ เช่นการหมอบคลานนี้เป็นต้น

ภาพจำลองของสังคมไทยที่ถ่ายทอดออกมาเป็นพิธีไหว้ครูและรับน้อง เป็นภาพจำลองที่บุคคลส่วนหนึ่งเห็นด้วยและชื่นชมยกย่อง แต่ในขณะเดียวกันก็มีบุคคลอีกส่วนหนึ่งที่ไม่เห็นด้วย และกลุ่มคนกลุ่มที่สามที่มีจำนวนมากที่สุดในความคิดของผมก็คือกลุ่มคนที่รู้สึกเฉยๆ และไม่แสดงความคิดเห็นอะไรนั่นเอง

กลุ่มคนที่ “เฉยๆ” นี้เป็นกลุ่มคนธรรมดาๆ ที่ส่วนใหญ่จะคิดว่า - ก็ทำตามๆ เขา สิ่งไปก็หมดเรื่อง ไม่เห็นจะต้องไปเปลี่ยนแปลงอะไร ก็รุ่นก่อนหน้าเขาก็ทำอย่างนี้กันมาตั้งนานแล้วนี่ ธิบาย ทำตามทีไรที่สั่งให้มันเสร็จๆ ไปเถอะ ธิบาย เต็ม ธิบาย เชียร์ ธิบาย เรียนให้จบ ธิบาย ทำงาน ธิบาย มีฝีมือมีเมีย แล้วก็มีลูก ธิบาย ซ้อบ้าน ซ้อรถซ้อทีวีซ้อใหญ่ๆ ส่งลูกเรียนโรงเรียนอินเตอร์ แล้วก็ธิบาย ไปเที่ยวเมืองนอก ชีวิตมันก็สื่ออยู่เท่านั้นเองไม่ใช่หรือ?

กลุ่มคนที่อยู่ตรงกลางเห็นความขัดแย้งแบบนี้แหละ ที่ผมคิดว่าอาจจะจะเป็นกลุ่มคนที่สร้างปัญหาให้กับสังคมไทยมากที่สุดตลอดทุกช่วงเวลาที่ผ่านมาในประวัติศาสตร์ก็เป็นได้